

25. Митрополит Іларіон. На Голготі. Поема / Митрополит Іларіон. – Париж : Видавництво «Наша культура», 1947. – Ч. 3. – 94 с.
26. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки / І. Огієнко. – Львів : Фенікс, 1995. – 46 с.
27. Огієнко І.І. Історія українського друкарства / І.І. Огієнко. – К : Либідь, 1994. – 448 с.

This article focuses on a significant contribution made by Ivan Ogienko to foundation and development of Ukrainian national idea. Article suggests the concept of national idea «Safe all our native» based on his legacy. Contemporary relevance of the national idea is justified with in-depth historical analysis of its core elements.

Key words: national idea, Ukrainian national idea, nation, Ukrainian people, Ivan Ogienko (Metropolitan Hilarion).

Отримано: 05.10.2015 р.

УДК 003.628:165.191:261.2

О. М. Солецький

ДВЗН «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника»

ДОХРИСТИЯНСЬКІ ЕМБЛЕМАТИЧНІ ФОРМУЛИ У ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ ІВАНА ОГІЄНКА

У статті осмислюється своєрідність інтерпретацій первісних моделей та структур візуально-вербальної сигніфікації у працях Івана Огієнка. На основі його досліджень системи дохристиянських вірувань, міфології та демонології робиться спроба визначення особливої знакової структури вираження первісного досвіду, яка пізніше стала основою творення емблематичних форм у літературі.

Ключові слова: емблематична форма, синкретизм, первісне мислення, міфологічна свідомість, сигніфікація, ритуал, фольклор.

Походження емблематичного семіозису, визначення його функції в процесах становлення культури, мови, художньої літератури в окремих проєкціях уже вивчалось антропологами, лінгвістами, етнологами, літературознавцями. Актуальним завданням сучасного літературознавства видається спостереження за модифікацією і трансформацією первісних емблематичних форм, окресленням їх контурів в матрицях міфологічних, ритуальних, культових, обрядових, загалом фольклорних візуально-вербальних презентацій, перехідність в літературні жанри. Ця проблема частково вивчалась українськими та зарубіжними вченими. Перші поверхові спроби таких інтерпретацій трапляються у працях М. Максимовича, М. Костомарова, І. Франка, О. Потебні та інших. Не оминув цієї теми у своїх дослідженнях Іван Огієнко, насамперед у праці «Дохристиянські вірування українського народу» вчений прикметно відобразив вагомість явищ семіотичної (символічної) перехідності у фольклорному дискурсі.

Структурально та «ідеологічно» завершеним варіантом емблематичних форм вважають жанр емблеми, що, на думку багатьох дослідників, ідеально концентрував своєрідність барокової поезики та риторики. У дослідницькому дискурсі (Б. Криса, О. Михайлов, Д. Степовик, Л. Софронова, Л. Ушкалов, Д. Чижевський,) домінує переконання, що емблема утвердилась як окрема літературна форма завдовго до епохи бароко і зроста на основі тієї словесно-графічної єдності художнього мислення, «джерела якого линуть в глибини тисячоліть» [10, с.358]. Дмитро Чижевський, вивчаючи емблематичну поезію бароко, пов'язує її витoki з «ідеєю символізму» [15,

с.326], з'ява якого «втрачається десь в найстарших формах релігії старого Сходу» [15, с.326], різних «відмін платонізму, зокрема християнського...цілї літературї символічного витовкмачення Біблії» [15, с.326]. Популярна в часи Ренесансу наукова тенденція «розв'язати питання про єгипетські ієрогліфи» надалі переросла в гатунок літературної і спровокувала особливе піднесення «масовості» (у Д. Чижевського – «масової літературї» – О.С.) емблематичної поезії. Григорій Сковорода у своїх трактатах часто наголошував на семантичній потенціальності емблематичних висловів, звертаючи на давність їхнього вжитку: «такія фігури заключаюція в себе тайную силу, названы от еллинских любомудров: emblemata, hieroglyphica» [13, с.20].

Цитовані міркування дослідників акцентують на «давності» емблематичної традиції в межах історії книжної літературї чи її проявів, проте меншою мірою – на зв'язках з уснопоетичною системою. У межах цієї студії зосереджуємо увагу навколо проблеми «емблематична форма – первісне мислення – фольклор», що має особливе трактування у праці Івана Огієнка, зокрема у інтерпретаціях становлення мовної картини світу, форм вираження міфологічної свідомості, факторів, що зв'язують первісні символічні позначення природних явищ та виникнення фольклору.

Феномен емблеми має широке трактування в мистецтвознавстві, антропології, історії, філософії, літературознавстві. З конкретного жанру вона трансформувалась в культурологічне та семіотичне явище. Олена Григор'єва тлумачить її двояко: «в якості конкретного історичного і культурного явища і в якості універсальної моделі цілої групи культурних феноменів. Відповідно, і поняття структури і прагматики мають відноситись як до емблеми в вузько-історичному сенсі, так і до схожих з нею явищ» [1, с.10].

Універсальність «емблематичного» коду у процесах становлення релігійно-культурної аксіології вивчалась Іваном Огієнком у проекції синкретизму іконічно-конвенційних (зображально-словесних) виражень ідеології християнства, зокрема у іконостасах, орнаментальних стародруках [9]. Увесь дохристиянський релігійно-міфологічний спадок, його виражальна, формальна складова суттєво вплинули на адаптацію християнської доктрини. «Знати дохристиянські вірування українського народу дуже важливо, бо тільки знаючи їх, ми можемо належно зрозуміти теперішню духовну культуру цього народу й правдиво оцінити силу пізнішої Християнізації серед нього. Давні вірування, як довго віковий набуток духовний, не могли легко й безслідно розвіятися перед наступом Нової Віри серед народу, що у своїй переважаючій більшості був тоді неписьменний, і тому поставала мішанина вірувань, т.зв. синкретизм» [3, с.8].

Однією з важливих ознак емблематичності в літературі є іманентна єдність візуального образу і слова (О. Михайлов, Д. Чижевський), які когерентно структурують процес сигніфікації. Ця ж таки єдність була первинною дихотомією народження мови та міфу, ритуалу та релігії, звичайно ж у форматі первинного натуралістичного номіналізму. Макс Фрідріх Мюллер у своїх мовних та релігійних компаративних студіях наголошував на тому, що причина появи релігії полягала у виродженні мови, перенесенні до сфери абстрактного метафоричних виразів, котрі позначали реальні явища природи: «Якщо ми вперто не хочемо зрозуміти мову давніх пророків, якщо ми наполягаємо на розумінні їх слів з зовнішнього і матеріального боку і забуваємо, що перш, як у мові було встановлено розмежування між конкретним і абстрактним, між чисто духовним і грубо матеріальним, бажанням мовців було охопити і конкретне, і абстрактне, і матеріальне, і духовне тим способом, який став зовсім чужим для нас, хоча він живе у мові кожного справжнього поета» [11, с.57]. Іван Огієнко у теоріях походження мови опирався на німецьких лінгвістів А. Шляйхера (генеалогічна теорія) та Й. Шмідта (тео-

рія хвиль) [12]. Генезис мови український вчений прив'язує до процесів «анімізації» світу, його одухотворення і оживлення. Загалом, його трактування близьке до суджень О. Потебні – народження мови розглядається як постання первісного «поетичного» стилю: «Найрізніші уособлення і одухотворення широко відомі в нашій (та й світовій) поетичній мові, – тут уся природа жива, і в цілому світі ще й тепер це вважається найвищим поетичним стилем» [3, с.15].

Упродовж століть у працях з порівняльної міфології часто зринало міркування про спорідненість форм і структур вираження аксіологічних постулатів первинної міфології і релігії на різних континентах. Еміль Дюркгайм стверджував, що в божественних образах неминуче відображалися колективні переживання найважливіших реалій суспільного і культурного життя [2], американський вчений Е. Поломе припускає, що людина створювала богів за власним образом і подобою [17, с.55-82]. Іван Огієнко теж дотримувався цієї антропологічної доктрини: «Дохристиянська наша релігія – це звичайна релігія кожного первісного народу. Таку природну господарську релігію ми бачимо не тільки в себе, але і в інших народів усього світу, бо однакові умови життя викликають і однакові вірування» [3, с.15]. Водночас, для студій українського та закордонних дослідників характерна схожа методологічна основа – у різний спосіб вони використовують зображально-графічну, образно-словесну взаємодію давніх виражень первинного досвіду як предмет наукового дослідження.

Польський етнолог та лінгвіст Александр Гейштор у праці «Слов'янська міфологія» робить «чи не найважливіше відкриття: багато назв слов'янських богів є лише епітетами імен головних богів, які почати набули рис самостійних фігур» [14, с.327]. Більш як століття поперед з'яви книги польського дослідника український вчений Микола Костомаров у праці з ідентичною назвою висловив подібні міркування. Наголошуючи на тому, що «слав'яни, всупереч очевидному багатобожжю, визнавали одного Бога, батька природи» [5, с.3], він підкреслює, що слов'янське розуміння Божества – це не пантеїзм, а розгалужене відображення Божественної єдності, проявлене у різних іпостасях, які варто ототожнювати з світлою, сонячною, водною та землею стихіями. Учений доводить, що різні номінації язичницьких божеств – це лише різні варіанти проявлення однієї з Божественних сутностей. Тож, можемо стверджувати, що ці варіанти – це своєрідні емблематичні форми вираження первісного розуміння ідеї сакрального.

Іван Огієнко не поділяє відзначених характеристик і тлумачить язичництво у традиціях християнського богослов'я як політеїстичне поганство. Проте пов'язує його з М. Костомаровим та А. Гейштором дещо інше. Усі три дослідники подібним чином інтерпретують сигніфікативну номінацію богів, вибудовуючи ледь не ідентичну модель та стратегію наукового доведення. Шукаючи етимологічні корені назв слов'янських богів у санскриті, праслов'янській, іранській мовах, зважають на візуальне окреслення образу та його вербальне позначення, що у такий спосіб цілісно відтворює смислову функцію як єдність. Цей фундаментальний принцип був ключовим у постанні первісної мови та первісного світогляду, від відображає особливу модель організації досвіду, що оперта на візуально-словесну синкретичність.

Візуально-предметна форма та вербальне позначення взаємодоповнювально організують уявлення та сенс давніх божеств. М.Костомаров у своїй книзі неодноразово наводить детальні описи предстваників язичницького пантеону. Описуючи кумира Свентовита, він вказує: «перевершував будь-який людський ріст, з чотирма головами і чотирма шиями, з двох боків – дві спini і двоє грудей; борода у кумира була дбайливо укладена, волосся острижене, оскільки худож-

ник відтворював зачіску рюгенців. В одній руці кумир тримав ріг, який волхв, закріплений за святилищем, щорічно в назначений день наповнював вином... Ліва рука була зігнутою, наче лук, за іншим даними – тримала лук. Кумир був одягнений, одяг сягав колін, що були виготовлені не з одного дерева з тулубом, але так майстерно з'єднані з ним, що всевидяче око не могло цього помітити. Вони його стояли на голій землі і підшви входили в землю. Біля кумира знаходилися його речі: сідло, вуздечка і чудовий величезний меч, піхви якого і рукоять прекрасної роботи сяяли сріблом» [5, с. 13-14]. Іван Огієнко меншою мірою зважає на візуальні конкретизації поганських ідолів, проте також наводить окремі описи, зокрема Перуна: «сам був дерев'яний, голова срібна, а вуса золоті. На крилатих вогнистих конях перун здить по небу в вогненній колесниці» [3, с. 98]. Такі відтворення образів праслов'янських божеств яскраво демонструють вагомість їхньої візуалізації, наочне стабілізування у певній однотипній визначеній формі. Вона ставала емблематичним кодом мнемонічної колективної універсалізації уявлення бога. Проте його ідеологічна сакральність сповнювалась у єдності з додатковими вербальними «коментарями», назвою, ритуальними обрядами вшанування кумира, що акцентували його диференціальне проявлення. У такому взаємопроникному представленні втілювалось візуально-вербальне розуміння ідеї сакрального – і візуальне представлення і вербальні доповнення, на нашу думку, варто розглядати як взаємодоповнювальну єдність. Лише в такій формі вона повнокровно виражає первісне уявлення і позначення (сигніфікацію) ідеї сакрального. Сенс давніх релігійних презентацій окреслювався через взаємодію візуального компонента (форма, вигляд, атрибути конкретного кумира) і словесного доповнення (назва божества, словесно-жестиккулярний супровід ритуально-обрядових дійств). Зрештою, у такій конструкції розкривається і певна етапність смисловпорядкування первинного досвіду, сфери його накопичення та фіксування. «Словесне мистецтво виникло не лише пізніше ніж живопис, скульптура, танець і музика, але й у синкретичному зв'язку з ними і з зображальним мистецтвом в межах деякого театрального дійства, яким був первісний ритуал» [8, с. 40]. Словесний компонент певним чином дублював, коректував та розширював домінуючу смисловою ідею, він або коментував візуальну форму або зводив її представлення в додаткове вербальне узагальнення. У такий спосіб поняття реальності, гносеологічної езотеричності, аксіологічної вагомості та трансцендентності виявляло свою сутність, загалом, міфологічна свідомість «сприяла, – за словами М.Еліаде, – «піднесенню» людини» [16, с. 148].

Таким чином, семіотичний ефект емблематики праслов'янських сакральних представлень спроектований взаємодією іконічного (зображального) та конвенціонального (словесного) елементів. У такій універсальній формі емблематика дохристиянських Божеств виконувала функції мнемонічного механізму, відображала закономірності смисловпорядкування. Її варто розглядати як модель «формотворчості» (Е. Кассіер), що перетворювала «різноманітність явищ в єдність «основположностей» [4, с. 15]. Іконічно-конвенціональне презентування кожного з представників язичницького пантеону демонструє включення індивідуального в універсальну форму закономірності й впорядкованості. Емблематична модель є варіантом інтелектуального синтезу, і як у мистецтві, міфології та релігії, в ній «емпірично дане не так відображається, а скоріше твориться за визначенням принципом» [4, с. 15].

Принцип «емблеми» проглядається в анімистичних та тотемістичних уявленнях. Визначення людиною свого місця у світі, впорядкування законів і форм світового буття зводило процес самопізнання та світопізнання до різних типів структурованих тотожностей та протиставлень. Її вагомість підкреслював ми-

трополит Іларіон. Оглядаючи вплив солярних культів на космографію українського фольклору, він твердив: «В святковому ритуалі було багато соняшних емблем. Можливо, що цим є т.зв. «калата», яку хапають хлопці і дівчата на Андрея. Білий кінь завжди був емблемою сонця, що б'ється по небу, чому шанування його позостається до сьогодні. Яйце – джерело зародження, як і сонце, чому воно з глибокої давнини стало емблемою сонця й шанувалося» [3, с.26-27].

Цю гносеологію Клод Леві-Строс пояснює за допомогою описів «системи найменувань і системи установок» [7, с.41], системи словника і психологічно вмотивованих світоглядних кореляцій. Тож особливого значення тут набуває системність взаємозв'язків поміж матеріальним світом і його відображення у первісних мовних типах. На первісному етапі функціонування мови чітко розмежовується графічний і фонетичний аспекти позначень уявлень про світ. Графічний, що виражався у формі малюнків, піктограм, настінних розписів, тілесних татувань, просторових окреслень капищ, жертovníків, і фонетичний, що поставав у вияві артикульованого, наповненого емоційною семантикою звука. Відтак смисловираження творилося у дуалістичному перехресненні.

Розуміння первісного досвіду потребує конгруентного реконструювання візуального і вербального компонентів та врахування обмежених можливостей архаїчної семіотики. Клод Леві-Строс, зважаючи на цю особливість, зазначає: «суть міфологічного мислення полягає в тому, щоб виразити себе за допомогою чудернацького за складом набору засобів, який є обширним, але все ж обмеженим – ним доводиться обходитись незалежно від поставленого завдання, бо нічого іншого під руками немає. Отже, це мислення є чимсь на кшталт інтелектуального бриколажа» [6, с.32]. Техніка бриколажа передбачає довільні смислові утворення з первинних «підручних» засобів, до яких належали насамперед візуальні образи, що ставали предметом ідентифікації та алегорій і формували окремі поняттєві узагальнення. «Елементи міфологічної рефлексії завжди знаходяться на півдорозі між чуттєвими образами (percept) та поняттями (concept)» [6, с.33]. Перші, твердить Леві-Строс, неможливо відділити від тієї конкретної ситуації, в якій вони виникли, тоді як звернення до других вимагає, щоб мислення могло б, хоча б тимчасово, винести за свої дужки всі проекти. Посередником між образом та поняттям є знак, який може бути визначений як те, що пов'язує образ і поняття у ролі означника та означеного. Проте для того, щоб виникли такі відносини між цими категоріями, вони повинні взаємоузгодити свою референцію в межах певної моделі та структури, яка нагадує емблематичну. Власне, тут насамперед акцентуємо на принципі, що забезпечує функціонування системи взаємовідношень між візуальним образом-його значенням-знаком.

Іван Огієнко по-іншому номінує такі явища, хоча його трактування і розуміння первісних систем смисловираження доволі подібне. Визначальною формою організації міфологічного світогляду він вважає персоніфікацію. Зокрема, аналізуючи джерела народження язичницького політеїзму, узагальнює: «Персоніфікація наших божків помітно мала – це головню природні сили та метеорологічні явища» [3, с.84]. У конкретних описах семіотичного вираження та семантичного значення представників давньоукраїнського пантеону, Сварога, Перуна, інших, простежується акцентування та пов'язування візуальних представлень конкретних образів (вигляд кумира), їх назв (етимологія слова, спорідненість кореня в інших мовах) та ритуальним значенням, місцем у теїстичній системі. Тож, структурною основою методу дослідження Івана Огієнка в окремих випадках є емблематична матриця, що лежить в основі міфологічного семіозису, виражальній організації ритуалів, культів.

Вибірково та фрагментарно згадані нами моделі генерування первісних колективних смислів у інтерпретаціях Івана Огієнка по-різному демонструють

функціональну і структурну схожість до феномену «емблематичного» типу. Опис та інтерпретація давніх семіотичних систем часто опирається на принцип «емблематичності» – виявлення відносин у межах візуально-вербальних знакових утворень, що функціонують як система мнемонічних фігур культури. Український вчений по-своєму зацентрував вагомість таких явищ в координатах дохристиянських вірувань українського народу.

Список використаних джерел:

1. Григорьева Е. Эмблема: Очерки по теории и прагматике регулярных механизмов культуры / Е. Григорьева. – М. : Водoley Publishers, 2005. – 232 с.
2. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії / Е. Дюркгайм ; пер. з фр. Г.Філіпчука та З. Борисюк. – К. : Юніверс, 2002. – 424 с.
3. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. монографія / Іларіон, митрополит. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 424 с.
4. Кассирер Э. Философия символических форм / Э. Кассирер. – М. ; СПб. : Университетская книга, 2002. – Т. 1. Язык. – 272 с.,
5. Костомаров М. Слов'янська міфологія / М. Костомаров. – К. : ФОП Стебеляк О.М., 2014. – 200 с.
6. Леві-Строс К. Первісне мислення / К. Леві-Строс ; пер. з фр., вступне слово та примітки С. Йосипенка. – К. : Український Центр духовної культури, 2000. – 324 с.
7. Леві-Строс К. Структурна антропологія / К. Леві-Строс ; пер. з фр. З. Борисюк. – К. : Основи, 2000. – 387 с.
8. Мелетинский Е.М. Статус слова и понятие жанра в фольклоре / Е.М. Мелетинский, С.Ю. Неклюдов, С.Е. Новик // Историческая поэтика. Литературные эпохи и типы художественного сознания. – М. : Наследие, 1994. – С. 39-104.
9. Митрополит Іларіон. Біблійні студії / Митрополит Іларіон. – Вінніпег, 1963. – Т. 1. – 288 с.
10. Михайлов А. Поэтика барокко: завершение риторической эпохи / А. Михайлов // Историческая поэтика. Литературные эпохи и типы художественного сознания. – М. : Наследие, 1994. – С. 326-391.
11. Мюллер Ф.М. Введение в науку о религии: Четыре лекции, прочитанные в Лондонском Королевском институте в феврале – марте 1870 года / Ф.М. Мюллер ; пер. с англ., предисловие и комментарии Е.С. Элбакян ; под общей редакцией А.Н. Красникова. – М. : Книжный дом «Университет»: Высшая школа, 2002. – 264 с.
12. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / І. Огієнко ; (Митрополит Іларіон) ; упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М.С. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2001. – 440 с.
13. Сковорода Г. Повне зібрання творів у двох томах / Г. Сковорода. – К. : Наукова думка, 1973. – Т. 2. – 574 с.
14. Слупецький Л. Післямова / Лешек Скупецький // Гейтштор А. Слов'янська міфологія / Пер. з польської С. Гірик. – К. : ТОВ «Видавництво «Кліо», 2014. – С. 320-355.
15. Чижевський Д. Український літературний барок: нариси / Д. Чижевський ; підготовка тексту та мовна редакція Л. Ушкалова ; вступна стаття О. Мишанича. – Харків : Акта, 2003. – 460 с.
16. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде ; пер. с фр. В. Большакова. – М. : Инвест-ППП, СТ«ППП», 1996. – 240 с.
17. Polome E. The Indo-European Component in Germanic Religion / E. Polome // Myth and Law among the Indo-Europeans / ed. by J. Puhvel. – Berkeley ; Los Angeles ; London, 1970. – P. 55-82.

The peculiarities of reading the primitive models and structures of visual-verbal signification in Ivan Ohiyenko's works have been interpreted. There is an attempt con-

ducted to determine a specific sign structure of primitive experience expression based on the public figure's studies of pre-Christian beliefs, mythology and demonology. This structure became later the basis for the creation of emblematic forms in literature.

Key words: emblematic form, syncretism, primitive thought, mythological consciousness, signification, ritual, folklore.

Отримано: 22.10.2015 р.

УДК 81'1:81'27 (811.161.2+811.161.1)«712»

М. І. Степаненко

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

КОНСТРУКЦІЇ «В УКРАЇНІ», «НА УКРАЇНІ», «В УКРАЇНУ», «НА УКРАЇНУ» НА ТЛІ ПИТОМИХ ОЗНАК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ВЛАСНЕ ЛІНГВІСТИЧНИЙ І СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ВИМІРИ

У статті схарактеризовано функціональний потенціал прийменниково-відмінкових форм «в Україні», «в Україну», «на Україні», «на Україну», з'ясовано екстра- й інтралінгвальні чинники, які визначають їхню нормативність / анормативність, актуальність / неактуальність на різних етапах розвитку української літературної мови. Основний аналіз синтаксичних структур із прийменниками *на* і *в* та іменником *Україна* у формі місцевого і знахідного відмінків здійснено, по-перше, крізь призму лінгвістичної та соціолінгвістичної концепції Івана Огієнка про питомі граматичні явища української мови, «державницькі» й «не державницькі» граматичні форми, по друге, на тлі сучасних українсько-російських відносин.

Ключові слова: прийменниково-іменникові форми «в Україні», «в Україну», «на Україні», «на Україну»; лексеми – найменування острівних і неострівних держав; питомі ознаки української мови; мовна практика Тараса Шевченка; лінгвістична, соціолінгвістична концепція Івана Огієнка.

Наша українська мова – окрема самостійна мова в слов'янській родині мов, і ми зобов'язані дбати про її самостійність, а не про наближення її до мови російської.

* * *

...наші власні, наші притаманні форми... мусимо пильно берегти та любовно плекати, як свої власні, як питоменні...

Іван Огієнко

«Усі слов'янські мови, – наголошував В.М. Русанівський у колективній монографії, присвяченій історії звукової системи української мови, – мають багато спільного в своїй структурі, протиставляючись іншим сім'ям індоєвропейських мов: балтійським, германським, романським, італійським, індо-іранським та ін. Чим далі йти в глибину віків, тим більше можна виявити спільних рис, які мали колись усі слов'янські мови» [4, с.52]. Водночас кожній мові притаманні специфічні ознаки, виформування яких здійснюється двома шляхами: «завдяки розиткові певних спільнослов'янських особливостей в ізоляції від інших представників слов'янської мовної групи і внаслідок набуття певних рис шляхом контактування з іншими слов'янськими мовами» [4, с.55]. Щодо окремих ознак, то вони стосуються різних рівнів її, головню фонетичного та граматичного. Ідеться передусім про перехід етимологічних **o**,